سەبارەت بە هەڵسووڕان لە نێو ژنانی کوردستاندا
پەسندکراوی کۆنگرەی نۆهەمی کۆمەڵە
(پووشپەڕ ـ گەلاوێژی ١٣٨٠ـ ژووئیەی ٢٠٠١)

١ـ ستەملێکراویی ژنان ڕیشەی مێژوویی هەیە و، لە ڕادەی جۆراوجۆر و شێوازی ئاشکراو نائاشکرادا تەنانەت لە پێشکەوتووترین کۆمەڵگاکانیشدا درێژەی هەیە و سەرەڕای هەموو دەسکەوتەکانی خەباتی ئازادیخوازانەی ژنان لە پێناوی ڕزگاربوون لەم ستەمەدا، هێشتا ئەم ستەمە کۆسپێکی سەرەکییە لەسەر ڕێگای گەشەی ئینسانی و کۆمەڵایەتیی نیوەی کۆمەڵگای مرۆڤ لەم سەردەمەدا.

بزووتنەوەی خەبات بۆ ڕزگاریی ژنان لە ستەمی جینسی ئەمڕۆ بووەتە بزووتنەوەیەکی بەرین و بەهێز لە ئاستی جیهاندا. یەکسانیی تەواوی مافی ژنان و پیاوان لە هەموو لایەنەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی، ئابووری، سیاسی، جینسی و لەخانەوادە دا، بووەتە داوایەکی هەمەگر لە بزووتنەوەی ژناندا. لەژێر تیشکی هەڵسووڕانی کۆمەڵایەتی و وشیاریدەرانەی بزووتنەوە سەربەخۆکانی ژناندا و هەروەها بە هۆی لێکۆڵینەوە زانستییەکان لەبابەت گۆشەجۆراوجۆرەکانی ژیانی تاکەکەسی و کۆمەڵایەتیی ژنان لە کۆمەڵگا هاوچەرخەکاندا، لە لایەک سیما جۆراوجوورەکانی ستەم لەژنان و نابەراری لە پەیوەندەناسراوەکانی نێوان ژن و پیاودا زیاتر لەجاران ئاشکرابووە و دراوەتە بەر ڕەخنە و، لەلایەکی دیکەوە زۆر لە دیاردەکانی فەرهەنگی ئازادیخوازانە و چەمکە فیمینیستییەکان لەمپەریان شکاندوە و جێگیر بوون.

٢ـ حکوومەتی کۆماری ئیسلامی کە نزیکەی بیست ساڵ لەوەپێش لە کۆمەڵگای ئێراندا دەسەڵاتی بەدەستەوەگرت، ڕەوتێکی کۆنەپەرستە، کە بەتایبەت دژایەتیکردنی لەگەڵ ژنان و دەسکەوتە جیهانییەکانی مرۆڤ لەمەیدانە جۆراوجۆرەکانی ژیان و خەباتیاندا، کەوتوەتە بەرچاوی خەڵکی جیهان. حکوومەتی ئیسلامی لە ئێران ژنانی بە شێوەی یاسایی خستوەتە پلەی دووهەم و کردوونی بە پاشکۆی پیاوان و بەرژەوەندەکانیان. بێ‌مافکردنی ژنان لەبواری کاردا، لەبواری ئابووری و کۆمەڵایەتی و هونەریدا و لەژیانی خانەوادەییدا، لە سایەی حوکمە دینییەکاندا وەک هۆی سەرەکیی بەرهەمهێنانەوەی ئاپارتایدی جینسی و پتەوکەرەوەی فەرهەنگ و نەریتی پیاومەزنانە، بووەتە بەشێکی جیانەکراوەی ژیانی ژنان لە کۆمەڵگای ئێراندا.

ڕەوتی ڕیفۆرمخوازی حکوومەتی و فیمینیزمی ئیسلامیش لە «ڕیفۆرم»ی پەیوەندیدار بە مەسەلەکانی ژناندا، سەرەڕای هەرای زۆر، نەک هەر لە پاراستنی ئاپارتایدی جینسیدا هاوکاری باڵی ڕاستی حکوومەت بوون، بەڵکوو هۆیەک بوون بۆ بەلاڕێدابردنی خەباتی ژنانی ئێران و وەستانەوەیان بەرانبەر بە یاساکانی حکوومەتی ئیسلامی لەدژی ژنان.

سەرەڕای هەموو سەرکوتگەری و کۆسپ و تەگەرەیەک، بزووتنەوەی ژنانی ئێران لەناوەوە و دەرەوە، بووەتە هێزێکی کۆمەڵایەتیی ڕەخنەگر و خوازیاری پێکهاتنی ئاڵوگۆڕ لە کۆمەڵگای ئێراندا.

ژنانی ئێران پێشکەوتنێکی بەرچاویان لەبواری ئەدەبی و فەرهەنگی و هونەریدا بەدەست هێناوە.

٣ــ لە کوردستان سەرەڕای پێشکەوتنی گشتی، بزووتنەوەی سەربەخۆ و پێشکەوتنخوازی ژنان دەسکەوتێکی بەرچاوی نییە. سەرکوت و بێمافی و دۆخی میلیتاریزەی بەردەوام، هاوکات لەگەڵ گوشاری سیاسی و کۆمەڵایەتی لەم ناوچەیە دا کە زیاتر لەبیست ساڵە درێژەی هەیە، لە پێکهێنانی ئەم وەزعەدا دەوری سەرەکیی بووە. ئەگەرچی لەم ماوەیەدا ژنانی کوردستان وەك شوێنەکانی دیکەی ئێران لەمەیدانە جۆراوجۆرەکانی ژیان، کار، خوێندن و لەزیندان و مەیدانەکانی خەبات و بەرەنگاربوونەوە دا لەبزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی کوردستاندا بە رانبەر بەکۆماری ئیسلامی وەستاونەتەوە و لەخەباتی ئازادیخوازانەی گشتیدا هێزێکی کاریگەر بوون، بەڵام لەڕوویەکی دیکەوە سازانی حیزبە سوننەتییەکانی ناو بزووتنەوەی میللی ــ دیموکراتیکی کوردستان لەگەڵ نەریت و پەیوەندە دواکەوتوەکانی ناو کۆمەڵ و پاساو کردنی ئەمسازانە لەژێرناوی گرنگتربوونی خەبات لەپێناوی مافەنەتەوەییەکاندا، هاوکات لەگەڵ گەشەنەکردوویی باری ئابووری لەکوردستان کە بەهۆیەوە هێزێکی بەرینی ژنان نەیانتوانیوە لە بوارەکانی کار و هەڵسووڕانی کۆمەڵایەتیدا خۆ نیشان بدەن، لە کۆسپە سەرەکییەکانی سەر ڕێگەی پێشکەوتن و گەشەکردنی بزووتنەوەی ژنانی کورد بوون. لەهەمان کاتدا لە پێشتر بوونی خەباتی چەکدارانە لە بزووتنەوە نەتەوایەتییەکانی کوردستاندا و پیاوانە بوونی ئەم شێوازەی خەبات، لە کاتێکدا کە ڕێکخراوە جەماوەری و دیموکراتیکەکان و ڕێکخراوەکانی ژنان لەئارادا نەبوون، بووەتە هۆی ئەوە کە مەیدانی هەڵسووڕانی ژنان لە بواری جۆراوجۆری توانایی و لێهاتووییەکانیاندا تەنگەبەر بێتەوە.

کۆمەڵە وەك ڕێکخەری بزووتنەوەی شۆڕشگێررانەی گەلی کورد و ئاڵاهەڵگری ماف و ئازادییە دیموکراتیکەکان، لە بیست ساڵی ڕابوردوودا خەباتکاری ڕێگەی یەکسانی مافی ژن و پیاو و ڕزگاریی ژنان لە شێوازە جۆراوجۆرەکانی ستەمی جینسی بووە. کۆمەڵە لەوشیاربوونەوەی سیاسیی ژنانی کوردستاندا و لە ئاشنابوونیان بە مافە ئینسانی و کۆمەڵایەتییەکانیاندا دەورێکی بەنرخی بووە. هێنانەگۆڕی بەردەوامی بیری پێشڕەو و ڕادیکاڵ لە زەمینەی ڕزگاریی ژناندا و خەبات بەرانبەر بەدەسەڵاتی باوەڕی کۆن و پیاوەزنانە، بەشێك لەهەڵسووڕانی کۆمەڵە بووە کە لە بەرینایی کۆمەڵدا کاریگەر بووە. ڕێکخستنی ژنان لە هێزی چەکداری پێشمەرگەی کۆمەڵە دا بۆ یەکەمین جار لەمێژووی خەباتی گەلی کورد دا، هەنگاوێکی گرینگی مەسەلەی ژنان بوو لە کۆمەڵگای کوردستاندا. چەمکی پێشمەرگەی ژن، لەگەڵ ناوی کۆمەڵە و خەباتەکەی تێکەڵ بووە.

بەڵام سەرەڕای ئەمانە و بەهەموو ئەو دەسکەوتە مێژوویی و بەنرخانەشەوە کە لەم مەیدانەدا بەدەست هاتوون، خاوبوونەوەی هەڵسووڕانی بەرنامەبۆداڕژاوی کۆمەڵە لەپێناو گەشەپێدانی لایەنەکۆمەڵایەتییەکانی خەباتی ژنانی کوردستان، ڕێکخستنی ناڕەزایەتییەکانیان و هێنانەگۆڕی ڕێنوێنی و پێشنیاری پێویست بۆ پێکهێنانی ڕێکخراوەکانی ژنان، لەم ساڵانەی دواییدا بەرچاو بووە. تەنانەت لەناوخۆی ڕیزەکانی کۆمەڵەشدا ئەم سستی و پشتگوێخستنە، تاڕادەیەکی زۆر ڕێگەی کردبووەوە بۆ ڕوانگەی تەسك و بێدەنگەکردن لەحاست ڕوانینی پیاوەزنانە

بۆهەڵسووڕانی هاوڕێیانی ژن.

ئەلف ــ بە لەبەرچاوگرتنی ئەو خاڵانەی سەرەوە، کۆنگرەی نۆهەمی کۆمەڵە داوا لە کومیتەی ناوەندیی هەڵبژێردراوی خۆی و هەموو هاوڕێیانی ڕیزەکانی کۆمەڵە لە هەموو شوێنێك دەکا کە بە پشتیوانیکردن لە جم‌وجووڵ و هەنگاوە سەربەخۆکانی ژنان، بە بێ بەرچاوتەسکیی ڕێکخراوەیی، هەوڵ بدەن بۆ بەرەوپێش بردنی نەریتی شۆڕشگێڕانەی کۆمەڵە لەبواری داکۆکی کردن لەمافەکانی ژناندا و، هەروەها لەم ڕێگەیەدا پشت ببەستن بەئەزموونی زیاتر لە بیست ساڵ خەباتی ئاشکرا و جەماوەری. پێویستە هەڵسۆڕاوانی کۆمەڵە و لە ناویاندا بە تایبەت هاوڕێیانی ژن تێکۆشەری نەسرەوتووی گرسان و پەرەگرتنی بزووتنەوەیەکی ڕادیکاڵ و سەربەخۆی ژنان لە پێناو یەکسانی و ڕزگاریدا بن.

ب ــ کۆنگرە هەول و تێکۆشان بۆ پێکهاتنی کۆڕوکۆمەڵ و ڕێکخراوی جۆراوجۆری سەربەخۆی ژنان کە هەرکامیان بە پێی هەل‌ومەرج و بە گوێرەی تەرازووی هێزەکان و لەپێناو بەدیهێنانی داواکانی بزووتنەوەی ئازادیخوازانەی ژناندا ئەرکی دیاریکراو دەگرنەئەستۆ، بە ئەرکێکی گرینگی ژنانی تێکۆشەر و ئازادیخواز دەزانێ و، داوا لەهەموو هاوڕێیانی کۆمەڵە لە شوێنەجۆراوجۆرەکان دەکا کە پشتیوان و یارمەتیدەری خەباتی تێکۆشەرانی ژن لەم مەیدانەدا بن.

ج ــ کۆنگرە بڵاوکردنەوەی دەسکەوتەکان و ڕوانگەکانی بزووتنەوەی ڕادیکاڵی ژنان و ئاشناکردنی ژنانی خەباتکار وپێشڕەوی کوردستان لەگەڵ ئەم باسانە و ئەزموونەکانی خەباتی جیهانیی ژنان بە پێویست دەزانێ و هەوڵ دەدا هەموو تواناییەکان لەم بوارەدا بخاتەگەڕ.

د ــ کۆنگرە هەموو بەشەکانی کۆمەڵە، بەتایبەت هەڵسووڕاوان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵە لە شارەکانی کوردستان بانگەواز دەکا کە هەوڵ بدەن بۆ ئەوەی ژنانی ئازادیخواز و تێکۆشەر بە ڕیزەکانی کۆمەڵەوە پەیوەست بن. لەپێناو ئامادەکردنی هاوڕێیانی ژندا بۆ وەئەستۆگرتنی بەرپرسایەتی لە کۆمەڵەدا، لەهەموو بەشەکان و ڕێکخراوەکاندا هەوڵی پەیگیرانە بدەن و هەنگاوی پێویست هەڵگرن و بە شێوەی بەردەوام بە کار و هەڵسووڕانی خۆیاندا بچنەوە هەتا هەر کەم وکووڕییەك لەپەیوەند لەگەڵ مەسەلەکانی ژناندا لەهەڵسووڕانیاندا هەیە لایبەن.

ە ــ کۆنگرە دیاردەی وەك کوشتنی ژنان بە پاساوی نامووس و خۆسووتاندنی ژنان وەك دیاردەی گرنگی ستەملێکراوی و بێ‌مافیی ژنان چاو لێدەکا و، داوا لە هەڵسووڕاوانی کۆمەڵە لە کوردستان و هەموو ژنان و پیاوانی تێکۆشەر دەکا کە تێکۆشانێکی بەرین بۆ پەردەهەڵدانەوە لەسەر ئەم دیاردە دڵتەزێنانە دەست‌بدەنێ و بیروڕای گشتی لەدژی هەڵخرێنن و هەڵسۆڕانێکی وشیاریبەخش لەپێناو بنەبڕکردنی ئەم دیاردانەدا بەڕێوەبەرن.